

ترجمه انگلیسی این مقاله نیز با عنوان:
Analysis of urban design subjects associated with the concept of "Linkage"
در همین شماره مجله به چاپ رسیده است.

مقاله پژوهشی

تحلیل موضوعات طراحی شهری مرتبط با مفهوم «پیوند»*

حسین نورمحمدزاد^{۱*}، الهه زارع^۲

۱. استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه یزد، ایران.

۲. کارشناس ارشد طراحی شهری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه یزد، ایران.

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲۸

چکیده

بیان مسئله: بحث در هر علمی با موضوعی انجام می‌شود. برای مثال موضوع علم طب، بدن انسان و موضوع در علم فیزیک، حرکت است. سایر علوم هم موضوعات خود را دارا هستند. تاکنون درباره طراحی شهری تعاریف گوناگونی ارائه شده است که هر تعریف به معرفی موضوعی می‌پردازد. طراحی شهری با موضوعات کثیری روبه‌روست که حاکی از فقدان اشتراک نظر درباره موضوع در طراحی شهری است. موضوع در طراحی شهری اغلب از دیگر حوزه‌ها برگرفته و کمتر مبادرت به تبیین موضوع در طراحی شهری شده و یک سؤال اساسی این است که موضوع در طراحی شهری چیست که هیچ حرفه دیگری نمی‌تواند آن را ادعا کند؟ با بررسی تعاریف، موضوعات در دو گروه پیوند و ابتناهای آن و همچنین اجزای تشکیل دهنده پیوند (شهر و اجزای آن) دسته‌بندی شدند. بر این اساس «چگونه می‌توان موضوعات طراحی شهری مرتبط با مفهوم «پیوند» را تحلیل کرد؟» سؤال پژوهش است.

هدف پژوهش: هدف این پژوهش این است که از میان تعاریف طراحی شهری مطرح شده موضوع شامل و موضوعات مشمول رشته طراحی شهری را شناسایی و سپس موضوعات مرتبط با مفهوم پیوند را تحلیل کند.

روش پژوهش: در این پژوهش از روش تحلیل محتوای کمی و کیفی استفاده شده است و با توجه به مدل نظری پیوند با نرم‌افزار MAXQDA بازسازی مدل نظری پیوند انجام شد.

نتیجه‌گیری: با توصیف و سنخ‌شناسی معانی مستتر در کلمات موضوع قرار داده شده در تعاریف طراحی شهری مشخص شد که موضوع طراحی شهری «شبکه پیوندهای شهر» است. شبکه «پیوند» در سطح اول سیستم شهر به‌عنوان موضوع شامل طراحی شهری و مجموعه‌ای از شبکه‌های «پیوند» در سطوح پایین‌تر، موضوعات مشمول آن هستند.

واژگان کلیدی: تحلیل کردن، موضوع، پیوند، طراحی شهری، شهر.

مقدمه

فرم شهری، ویژگی‌های مکان و الگوهای حرکت در شهرها (Davis, 2022, 2)، تصمیم‌ها، نظم عملکردی و رسمی در محیط فیزیکی (Bahrainy & Bakhtiar, 2022, 1)، کاربری زمین (Cowan, 2021, 2)، قلمرو عمومی، تغییرات مادی، فعالیت سیاسی مرتبط (Cozzolino et al., 2020, 7)، فضاهای خالی (Costi, 2022, 34)، توسعه پایدار (Giudice et al., 2023, 105)، یک سیستم حول یک پروژه (Roggema, 2023, 122) و ... موضوع طراحی شهری قرار گرفتند. علاوه بر موضوعات مذکور در برخی تعاریف، کلمات: «ارتباط»، «رابطه»، «اثرمتقابل»، «تعامل»، «مسئله» و «پیوند» نیز موضوع طراحی شهری قرار داده شده‌اند. از جمله می‌توان به ارتباط بین عناصر مجموعه، دغدغه خاطر حرفه‌های مختلف (Lang, 1994, ix)، رابطه توسعه جدید به فرم شهر موجود و نیازهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی موجود (Bahrainy & Bakhtiar, 2016, 6)، اثرمتقابل

طراحی شهری به‌عنوان یک رشته و پرکننده خلأ بین معماری و برنامه‌ریزی در سال ۱۹۶۰ به‌عنوان یک رشته دانشگاهی ظهور کرد. از زمان پیدایی تا کنون افراد صاحب‌نظر در این حوزه به معرفی طراحی شهری از ظن خود پرداخته‌اند و تعاریف گوناگون و بسیاری ارائه شده اما همچنان موضوع در تعاریف طراحی شهری مبهم است. در هر تعریف شاهد موضوع یا موضوعات مختلف هستیم (موضوع هر علمی چیزی است که وجود آن در آن علم پذیرفته شده است و درباره آن گفتگو و بحث و فقط احوال آن بررسی می‌شود (Alpina, 2021, 61)): در ابتدا، موضوع طراحی شهری، کیفیت کالبد شهر بود. در ادامه، موارد متعدد دیگری مانند جنبه‌های

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد «الهه زارع» با عنوان «تبیین موضوع در طراحی شهر با تأکید بر تبیین موضوع» است که به راهنمایی دکتر «حسین نورمحمدزاد» در دانشکده «هنر و معماری» دانشگاه یزد انجام شده است.

** نویسنده مسئول: ۰۹۱۳۱۵۲۲۱۰۸، noum@yazd.ac.ir

برخی با حوزه‌های طراحی شهری، به‌ویژه درگیری آن با بافت کالبد شهر، سروکار دارند. دیگران بر مقیاس آن، نقاط عزیمت یا مطابقت آن با برنامه‌ریزی و معماری، جنبه‌های سیاسی و مدیریتی آن، یا جایگاه آن در فرایند برنامه‌ریزی تمرکز کرده‌اند (Madanipour, 1997). به نظر می‌رسد در این مورد اخیر، منظور از کانون‌ها همان موضوعات طراحی شهری است که هنوز به طور مشخص و واضح در هیچ‌یک از پژوهش‌های طراحی شهری به آن پرداخته نشده است. کثرت موضوع در تعاریف طراحی شهری تا آن‌جا پیش می‌رود که طراحی شهری موضوع را از رشته‌های دیگر به عاریه می‌گیرد یا حتی طراحی شهری را بخشی از رشته‌های معماری یا برنامه‌ریزی معرفی می‌کنند. در صورتی که طراحی شهری مانند رشته‌های دیگر دارای موضوع واحد است و همه گزاره‌های مرتبط با طراحی شهری (مسئله، نظریه، فرضیه و ...) حول مدار موضوع همین رشته باید شکل بگیرند. در پژوهش‌های پیشین که به معرفی طراحی شهری پرداخته‌اند تنها به جنبه‌هایی از موضوع توجه شده است. این در حالی است که این پژوهش با تحلیل موضوعات در تعاریف مطرح شده، موضوع شامل و موضوعات مشمول طراحی شهری را به‌طور منسجم معرفی کرده است.

مبانی نظری • موضوع

موضوع بنیادی‌ترین مفهوم است: زمینه‌ای است که علم بر آن بنا می‌شود، علم را وحدت می‌بخشد و آن را از سایر علوم متمایز می‌کند (Alpina, 2021, 1)، موضوع دنباله‌ای شامل پیوستگی‌ها و ناپیوستگی‌ها، روزنه‌ها و نقاط است (Badiou, 2009, xxvi). فیلسوفان مدرن به این درک می‌رسند که چگونه ایده‌های گفتگو، در کنار هم می‌توانند شبکه‌ای از روابط دیالکتیکی را تشکیل دهند که توسط آن یک ماده کاملاً جدید توضیح داده شود: یک موضوع (Carlson, 2005, 55). موضوع هر علمی واقعیتی است که همه گزاره‌ها، مسائل و نظریه‌های آن علم بر مدار آن است (مطهری، ۱۳۸۹، ۷). موضوع باید به‌گونه‌ای تبیین شود که جامع افراد خود باشد و موضوعی از شمول آن علم بیرون نماند و موضوعات غیرمرتبط به آن داخل نشوند. موضوع علم درباره آن بحث و قضایای آن را حل می‌کند. موضوع هر علمی از عوارض آن جستجو می‌شود که بر موجود عارض و بر یک چیز حمل می‌شوند. عوارض به ذاتی و عرضی تقسیم می‌شوند. هر عارضه، جنبه‌ای از ماهیت موجود است. ماهیت، قالب‌های موجودات و حدودی است که در ذهن منعکس می‌شوند. به این وسیله، سلسله ارتباطات، زنجیره واحدی را تشکیل می‌دهند که تا نخستین موضوع که موضوع آن علم است، ادامه می‌یابند (ابراهیمی دینانی، ۱۳۹۹).

محیط در حال تکامل ساختمان‌ها و ارزش‌ها، انتظارات و منابع انسانی (Madanipour, 1996, 104; Carmona, 1996, 2; DoE, 1994, 58)، تعامل انسان، تبادل اقتصادی و رفاه (Lara & Evans-Cowley, 2016, 264)، حل مسئله خلاقانه (Kasprisin, 2020, 4)، پیوند اهداف شهر و طرح شهر با ماهیت کالبدی-فضایی (بحرینی، ۱۳۹۳، ۶۰) و ... اشاره کرد. طراحی شهری، حوزه‌ی فعالیتی از شهرسازی است که در طی سال‌ها شاهد موجه تلقی شدن ادغام دانش و افزودن بی‌قید و شرط موضوعات جدید از سایر حوزه‌ها بوده است و در هر دوره با توجه به شرایط مختلف و نیازهای جامعه موضوع در طراحی شهری بر حسب ضرورت تغییر و توجهات به موضوع جدید جلب می‌شود. در حالی که ارائه موضوعات طراحی شهری با ساختار مشخص حاکی از اهمیت آن است. تعیین موضوع قبل از شروع فرایند طراحی کردن شهر یک ضرورت است. با توجه به موارد مذکور، تحلیل موضوعات در طراحی شهری با تأکید بر مفهوم «پیوند»، هدف قرار گرفت تا به سؤال «موضوع در طراحی شهری چیست؟ و چگونه موضوعات طراحی شهری با تأکید بر مفهوم «پیوند» را می‌توان تحلیل کرد؟» پاسخ داد. برای یافتن پاسخ این سؤال تعاریف طراحی شهری ارائه شده در منابع گوناگون استخراج و با روش تحلیل محتوای کمی و کیفی موضوعات مطرح شده در هر تعریف با نظریه مبنا شناسایی و تحلیل شدند.

پیشینه پژوهش

افراد صاحب‌نظر و پژوهشگران در حوزه طراحی شهری از زوایای مختلف به تعریف طراحی شهری پرداخته‌اند و همچنان طراحی شهری در حال‌های ابهام است، تعدد تعاریف، نشانه‌های نیاز به تعریفی روشن از طراحی شهری را نشان می‌دهد، تعریفی که موضوع واحد طراحی شهری را معرفی کند و باعث تمایز آن از دیگر رشته‌ها شود. طبقه‌بندی از تعاریف طراحی شهری از تولد تا بلوغ ارائه شده است (گلکار، ۱۳۹۱). گروهی از تعاریف با استفاده از مرزها و مناطق ارائه شده‌اند (Greed, 1998; Carmona, 1998). تعاریفی بر مصلح محصول فرایند تمرکز یافته‌اند (Nase et al., 2015, 2; Bell, 2005, 372; Schurch, 1999, 15; Reicher, 2022, 2). در تعاریف دیگر، به مرتبط‌سازی آن با شکاف بین حرف ساختمان، محیط زیست، معماری و برنامه‌ریزی شهر توجه شده است (بحرینی، ۱۳۹۳، 30; Inam, 2014, 9; Carmona, 2014, 3; Moor & Rowland, 2006, 20; Cuthbert, 2007, 181). تعاریفی به شهر و برخی از جنبه‌ها و اجزای آن توجه کرده‌اند (Alvarez, 2023, 44; Cushing & Miller, 2020, 26; Duan & Liu, 2022, 138; Birkeland, 2020, 37). در سایر تلاش‌ها برای تعریف طراحی شهری، کانون‌های گوناگونی را می‌بینیم:

• پیوند

هنگام صحبت از یک سیستم می‌توان به مجاورت و محل اجزاء، عملکرد اجزاء، هدف‌های اصلی سیستم، سطوح تودرتو سیستم، تعامل بین اجزاء و بین سطوح مختلف اشاره کرد. سیستم‌های پیچیده سیستم‌هایی هستند که از بسیاری از اجزای متصل و متقابل ساخته شده‌اند (Fidanboy, 2022, 1 & 2). پیوند در نظریه سیستم‌های عمومی و پیچیده مطرح شد. سیستم‌های پیچیده شامل پیوندهای زیادی در بین بسیاری از اجزاء هستند. شبکه‌های پیچیده می‌توانند انواع بسیار متفاوتی از سیستم‌ها را نشان دهند و اتصالات در یک شبکه ممکن است نشان‌دهنده تعاملات مختلف باشد. در مدل‌های شبکه، ماهیت دقیق تعاملات ممکن است نادیده گرفته شود. علم پیچیدگی همیشه شامل توصیف یک سیستم با توصیف تعاملات و روابط بین اجزای آن است. در بیشتر سیستم‌های پیچیده، تعاملات بین قطعات بیش از یک نوع است (Ladyman & Wiesner, 2020, 6 & 7). مفهوم پیوند ظاهراً بیشتر بار معنایی را در پژوهش سیستم‌ها حمل می‌کند. این مفهوم با درجات مختلف دقت عملاً در تمام آثاری که می‌کوشند تا روش مواجهه سیستمی را بشناسند به کار رفته است. گرچه، کاربرد گسترده این مفهوم را از نظر محتوای کم‌تر روشن ساخته است (Baulberg et al., 1977). پیوند، یک طرح نظری مجرد است که در سطوح بالاتر ترکیب شناخت ضرورت می‌یابد و درباره مسیرهای گسترش شناخت به منظور بنای اصول کارگزاری و ساختار موضوعات پیچیده، فرضیه‌های جالب و قابل‌بحثی را به ضابطه درمی‌آورد (Reich & Benbasat, 1996).

روش پژوهش

تحلیل محتوا با سه کدگذاری باز، محوری و گزینشی در نرم‌افزار MAXQDA انجام شد. با مرور منابع در حوزه طراحی شهری، تعاریف (محتوا) از سال ۱۹۵۳ تا ۲۰۲۳ جمع‌آوری و موضوعات مطرح‌شده در تعاریف در کدگذاری باز واحدبندی شدند. واحدبندی متضمن تعریف، جداکردن، مرزبندی و شناسایی آن‌ها برای تحلیل محتوا بود. تعاریف از تعداد کلماتی که کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند، تشکیل شده است. موضوع از سایر کلمات دیگر که در هر تعریف آورده شده جدا و متمایز شد. کلمات ارتباط، رابطه، اثرمتقابل، تعامل، مسئله و پیوند به‌عنوان موضوعات مطرح‌شده در تعاریف طراحی شهری تفسیر شدند و سپس تحلیل محتوای هر یک برای مشخص کردن ساختار آنها و ارتباط کلمات مذکور با مفهوم پیوند با توجه به مدل نظری پیوند با روش کدگذاری محوری انجام شد. برای بحث و تفسیر محتوای این مقولات، هر یک از آنها به‌طور جداگانه در کدگذاری گزینشی بررسی شدند

(Baulberg et al., 1977). محتوای فهم آشکار موضوعات در تعاریف طراحی شهری با تحلیل محتوای کمی با فرایند مشخص از مرور نظریه پیوند تا ساخت مقوله، نمونه‌گیری، جمع‌آوری داده، تحلیل و تفسیر آن با منطق قیاس انجام شد (Riffe et al., 2024). از آن‌جا که در تحلیل محتوای کمی کلمات در تعاریف طراحی شهری به شیوه‌ای مجزا و نه در رابطه با یکدیگر تحلیل شدند به این دلیل، تحلیل محتوای کیفی هم انجام شد. با تحلیل محتوای کیفی با منطق استقراء (Tracy, 2020)، با رجوع به تعاریف طراحی شهری، به تدریج مفاهیم و مضامین در تعاریف خلاصه شدند. مسیر حرکت در تحلیل محتوای کیفی عمدتاً از متن به سمت بیرون‌کشیدن مقوله پیوند و مسئله، زیرمقولات ... و زیر-زیرمقولات... و سپس ایجاد مدل‌ها و نقشه‌های مفهومی آنها بود.

بحث

بحث از مقولات و نحوه شکل‌گیری و سازماندهی آنها از مهم‌ترین مباحث تحلیل محتوای کیفی بود. در این تحلیل، مقولات زاییده تعاریف طراحی شهری بودند و برای ساماندهی مفاهیم و مضامین در قالب مجموعه‌های معنادار به کار گرفته شدند. در انتخاب مقولات، عناصر داخلی هر مقوله، یا شباهت معناداری دارند یا میان دو مقوله مجزا تفاوت‌های قابل‌درکی وجود دارد. از آن‌جا که مقولات، معرف اصول حاکم بر متن هستند لازم بود تا حد ممکن به لحاظ معنایی به متن نزدیک باشند تا انحراف کمتری در دستاوردهای پژوهش ایجاد شود. برای این کار سه نوع کدگذاری باز، محوری و گزینشی با استفاده از نرم‌افزار مذکور انجام شد.

• کدگذاری باز

در کدگذاری باز تعاریف طراحی شهری که موضوع آنها پیوند، مسئله، ارتباط، رابطه، اثرمتقابل و تعامل بودند به‌عنوان محتوای در نظر گرفته شدند. در هر تعریف به معرفی موضوع (موضوعات) پرداخته شده، قرابت معنایی کلمات ارتباط، رابطه، اثرمتقابل و تعامل با پیوند و مسئله (پیوند ناسالم) باعث شد که برای بحث و تفسیر، هر یک از آنها به‌طور جداگانه ملاحظه و کدگذاری شوند. با توجه به مدل نظری پیوند علاوه بر موضوعات استخراج‌شده، اجزاء و همچنین کارکردهای برقرارکننده اجزاء نیز کدگذاری شدند. با کدگذاری باز میزان فراوانی آنها (جدول ۱) به‌دست آمد.

• کدگذاری محوری

در کدگذاری محوری، کلمات پیوند و مسئله (پیوند ناسالم) به‌عنوان مقوله در نظر گرفته شدند. با بررسی کلمات ارتباط، رابطه، اثرمتقابل و تعامل مشخص شد که هر کدام از این کلمات به جنبه‌ای از پیوند اشاره دارند و وجه اشتراک آنها برقراری پیوند بین دو جزء است و می‌توانند ذیل پیوند به‌عنوان

جدول ۱. میزان فراوانی موضوعات مطرح شده در تعاریف طراحی شهری از سال ۲۰۲۳-۱۹۵۳ در کدگذاری باز. مأخذ: نگارندگان.

موضوع پیوند	موضوع مسئله	موضوع تعامل	موضوع اثرمتقابل	موضوع رابطه	موضوع ارتباط	موضوعات مرتبط با پیوند	موضوعات در تعاریف	تعاریف طراحی شهری
۶	۱۸	۷	۲	۴۸	۶	۸۷	۲۱۳۵	۶۴۸

ب-۵- پیوند، برقراری ارتباط، رابطه، اثرمتقابل و تعامل انسان-انسان، انسان-انسان- غیر انسان و غیرانسان- غیرانسان است.
ب-۶- ارتباط، رابطه، اثرمتقابل و تعامل برهم خورده انسان- غیر انسان و غیرانسان- غیرانسان، مسئله است.

ج: کارکرد

کارکردها، اعمالی هستند که موجب برقراری ارتباط و رابطه اجزاء با یکدیگر و نیز نسبت بین صفات اجزاء (از طریق اثرمتقابل) و ارتباط معنایی اجزاء با یکدیگر هستند. کارکردها با فرایندی به وقوع می‌پیوندند. در مسئله (پیوند ناسالم)، برهم خوردگی ارتباط، رابطه یا ارتباط معنایی است. نکته مهم این‌که گرچه در موضوعات ارتباط، رابطه، اثرمتقابل، تعامل، مسئله و پیوند از کارکردهای برقرارکننده ارتباط، رابطه، نسبت و ارتباط معنایی نام برده شده اما کم‌تر درباره آنها بحث شده است.

د: محیط

در نظریه سیستم‌های عمومی علاوه بر تعامل بین اجزاء، سیستم با محیط خود نیز تعامل دارد (Fidanboy, 2022, 3; Oughton et al., 2018). محیط، موضوع طراحی شهری نیست. محیط، واسطه برقراری ارتباط، رابطه، نسبت و ارتباط معنایی بین اجزاء در پیوند است. بدون وجود محیط، این امر ممکن نخواهد بود. به ازاء هر ارتباط، رابطه، اثرمتقابل و تعامل، وجود یک محیط الزامی اما در تعاریف طراحی شهری از کلمات مغفول مانده است. محیط می‌تواند پدیده‌های عینی یا ذهنی باشد.

• بازسازی مدل نظری پیوند

در مدل نظری پیوند از دو جزء و رابطه آنها گفته شده است. تحلیل محتوای کمی و کیفی کلمات موضوع قرار داده شده در طراحی شهری و بحث درباره هریک همراه با بررسی‌های تکمیلی آنها انجام شد. بررسی‌ها نشان داد که دو گروه موضوع از بدو تأسیس تاکنون در طراحی شهری مطرح شده است:

۱- پیوند و مسئله، ارتباط، رابطه، اثرمتقابل و تعامل

زیرمقوله در نظر گرفته شوند. در تعاریف علاوه بر موضوعاتی که ذکر نام شدند و در کدگذاری محوری مقوله و زیرمقوله نام گذاری شدند، اجزاء (مادی و غیرمادی) و همچنین کارکردهای برقرارکننده اجزاء به‌عنوان زیر-زیرمقوله هر کدام از زیرمقوله‌ها کدگذاری شدند (تصویر ۱).

• کدگذاری گزینشی

در این کدگذاری خط و ربط مفهوم پیوند با زیرمقوله‌های آن و زیر-زیرمقوله‌ها بررسی و اشتراکات و افتراقات آنها مشخص شد (جدول ۲). هریک از موضوعات به نوعی دلالت بر مفهوم پیوند دارند. پیوند از دو جزء، ارتباط، رابطه، اثرمتقابل، تعامل و نسبت در بین دو جزء (هریک از اجزاء شهر می‌توانند به‌عنوان دو جزء در نظر گرفته شوند) از طریق کارکرد(ها) در محیط تشکیل شده است. این پیوند ممکن است ناسالم باشد (رابطه، ارتباط یا نسبت برهم‌خورده) و با مسئله مواجه باشیم. پی بردن به ساختار هریک منجر به بازسازی مدل نظری پیوند شد. با تحلیل محتوای تعاریف طراحی شهری در نرم‌افزار MAXQDA کلمات به‌عنوان موضوعات طراحی شهری شناسایی شدند. با توجه به مدل نظری پیوند و با توصیف و سنخ‌شناسی معانی مستتر در کلمات موضوع قرار داده شده در تعاریف طراحی شهری، تشابهات و تمایزات موضوعات شناسایی شده ملاحظه شدند (Neundorf, 2017). جمع‌بندی هر یک به تفکیک ارائه شده است:

الف: اجزاء عینی و ذهنی

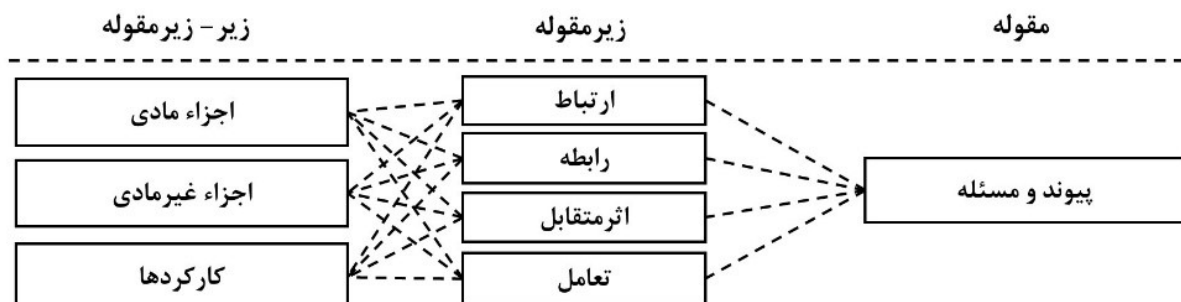
ب: ارتباط، رابطه، اثرمتقابل، تعامل، پیوند، مسئله

ب-۱- ارتباط بین انسان- انسان برقرار می‌شود.

ب-۲- رابطه می‌تواند بین انسان- غیرانسان یا غیرانسان- غیرانسان برقرار شود.

ب-۳- اثرمتقابل می‌تواند بین صفات انسان- انسان، انسان- غیر انسان یا غیرانسان- غیرانسان برقرار شود.

ب-۴- تعامل کارکرد برقرارکننده رابطه کارکردهای دو انسان یا گروه یا سازمان است.

تصویر ۱. تقسیم‌بندی مقولات پیوند و مسئله در کدگذاری محوری (تحلیل محتوای استقرایی). مأخذ: نگارندگان.

جدول ۲. اشتراکات و افتراقات مقوله پیوند و مسئله با زیرمقولات ارتباط، رابطه، اثر متقابل و تعامل در کدگذاری گزینشی. مأخذ: نگارندگان.

زیر مقولات ارتباط، رابطه، اثر متقابل و تعامل	بازسازی مدل نظری زیر مقولات ارتباط، رابطه، اثر متقابل و تعامل	بازسازی مدل نظری مقوله پیوند و مسئله
<p>ارتباط</p> <p>(Lang, 1994, ix; Oxman, 1987, 4)</p> <p>کارکردهای مطرح شده در تعاریف با موضوع ارتباط، ایجاد کردن است و به کارکرد برقرار کننده ارتباط اشاره‌ای نشده است.</p>	<p>ارتباط</p> <p>(نگارندگان برگرفته از محسنیان، ۱۳۹۹)</p> <p>برای مثال کارکرد برقرار کننده در ارتباط شنیداری شنیدن است.</p>	<p>مسئله و پیوند</p> <p>(نگارندگان برگرفته از نورمحمدزاد، ۱۴۰۲، ۱۴۴؛ Baulberg et al., 1977; Churchman, 1983)</p>
<p>رابطه</p> <p>(Kasprisin, 2020, 12; Relph, 2016: 229; Bahrainy & Bakhtiar, 2016, 6)</p> <p>کارکردهای مطرح شده در تعاریف با موضوع رابطه، ساختن، تمرکز کردن، مربوط شدن است و به کارکرد برقرار کننده رابطه اشاره‌ای نشده است.</p>	<p>رابطه</p> <p>(نگارندگان برگرفته از نورمحمدزاد، ۱۳۸۳)</p> <p>برای مثال کارکرد برقرار کننده در رابطه بصر، دیدن است.</p>	<p>مسئله و پیوند</p>
<p>اثر متقابل</p> <p>(DoE, 1994, 2; Carmona, 1996, 57 & 58, Madanipour, 1996, 104)</p> <p>کارکردهای مطرح شده در تعاریف با موضوع اثر متقابل، بررسی کردن و معنی دادن است و به کارکرد برقرار کننده نسبت اشاره‌ای نشده است.</p>	<p>اثر متقابل</p> <p>(نگارندگان)</p> <p>کارکرد برقرار کننده نسبت دو جزء معرف میزان همبستگی اجزاء با یکدیگر است.</p>	<p>مسئله و پیوند</p>
<p>تعامل</p> <p>(Lara & Evans-Cowley, 2016, 264; Greed & Roberts, 2014, 6)</p> <p>کارکردهای مطرح شده در تعاریف با موضوع تعامل، حمایت کردن و نگران بودن است و به کارکرد برقرار کننده ارتباط اشاره‌ای نشده است.</p>	<p>تعامل</p> <p>(نگارندگان)</p> <p>ارتباط صحبت کردن انسان ۱ با صحبت کردن انسان ۲ از طریق دریافتن ممکن می‌شود.</p>	<p>مسئله و پیوند</p>

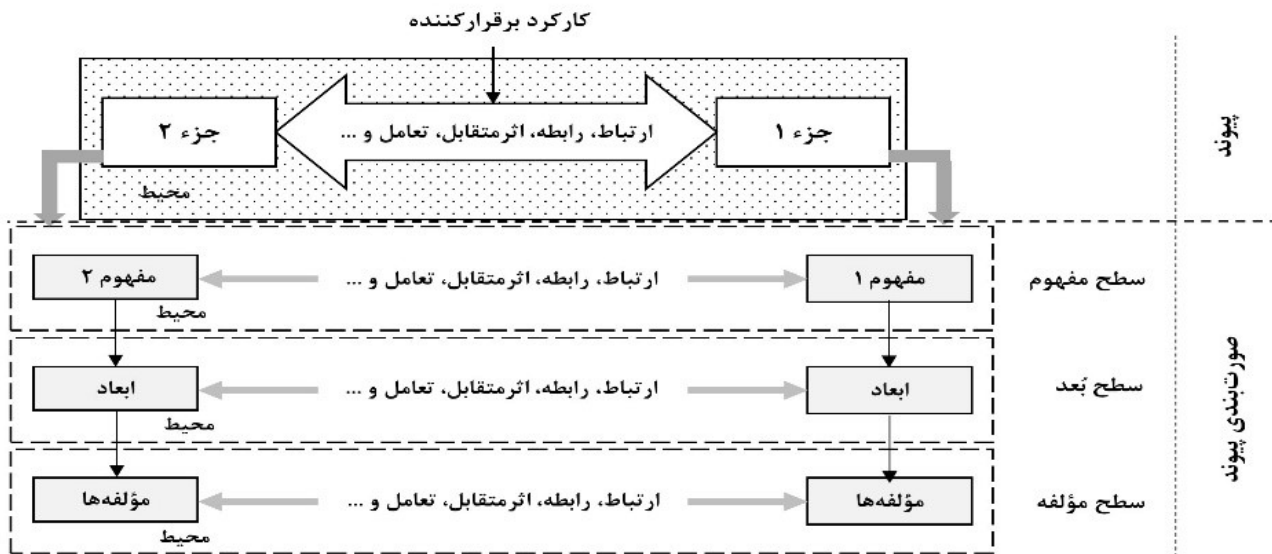
۲- اجزاء پیوند که ارتباط، رابطه، اثر متقابل، تعامل در سطح مفهوم، ابعاد مفهوم و مؤلفه‌های ابعاد مفهوم بین آنها برقرار شده است. با ملاحظه مدل نظری پیوند مطرح در نظریه سیستم‌های عمومی و سیستم‌های پیچیده و همچنین، نتایج برگرفته شده از تحلیل محتوای انجام شده، مدل نظری پیوند بازسازی و در تصویر ۲ ارائه شد. در تجریدی‌ترین شکل ممکن، پیوند از دو جزء، ارتباط، رابطه، اثر متقابل و تعامل در بین دو جزء از طریق کارکرد(ها) در محیط تشکیل شده است. مدل بازسازی شده پیوند در تبعیت از اصل سلسله مراتب

استفاده شد. هر مرتبه از شبکه پیوندهایی (اجزاء، رابطه، اثر متقابل و تعامل در بین اجزاء از طریق کارکرد(ها) در محیط) به وجود آمده‌اند. پیوندهای این شبکه‌ها با کلماتی به شکل زیر صورت بندی شده‌اند:

اجزاء پیوند با کلماتی یا به طور مستقل یا همراه با کلمات دیگر در سه سطح ارائه شده‌اند:

۱. شبکه سطح مفهوم مانند ساختمان، فضا و غیره
۲. شبکه سطح بُعد مانند محیط شهر، کالبد شهر، اقتصاد شهر و غیره
۳. شبکه سطح مؤلفه مانند فرم فیزیکی شهر، عناصر فضای

۲- اجزاء پیوند که ارتباط، رابطه، اثر متقابل، تعامل در سطح مفهوم، ابعاد مفهوم و مؤلفه‌های ابعاد مفهوم بین آنها برقرار شده است. با ملاحظه مدل نظری پیوند مطرح در نظریه سیستم‌های عمومی و سیستم‌های پیچیده و همچنین، نتایج برگرفته شده از تحلیل محتوای انجام شده، مدل نظری پیوند بازسازی و در تصویر ۲ ارائه شد. در تجریدی‌ترین شکل ممکن، پیوند از دو جزء، ارتباط، رابطه، اثر متقابل و تعامل در بین دو جزء از طریق کارکرد(ها) در محیط تشکیل شده است. مدل بازسازی شده پیوند در تبعیت از اصل سلسله مراتب

تصویر ۲. مدل نظری عام پیوند و صورت‌بندی آن در سطوح مفهوم، بُعد و مؤلفه. مأخذ: نگارندگان برگرفته از Baulberg et al., 1977.

مشمول طراحی شهری بودند. تحلیل محتوای کلمات موضوع قرار داده شده در تعاریف طراحی شهری از این جهت بسیار مهم و جالب بود که اولاً به بازسازی مدل نظری پیوند کمک کرد، ثانیاً به سؤال چگونه می‌توان موضوعات کثیر طراحی شهری را ذیل مفهوم پیوند جای داد؟ پاسخ داده شد. ضمن این که، زمینه طرح سؤالات بسیار و تبیین فرضیه‌های مرتبط درباره موضوع طراحی شهری را فراهم آورد، ثالثاً مشخص شد طراحان شهر و پژوهشگران با شبکه موضوعات و نه با موضوع روبه‌رو هستند. از این رو لازم است آنان قبل از هر گونه عمل طراحی یا پژوهشی مبادرت به تعیین شبکه موضوعات کنند. علاوه بر آن، به نظر می‌رسد مفهوم پیوند به‌عنوان ابزار مناسبی در مباحث میان‌رشته طراحی شهری نیز بتواند به کار گرفته شود. توجه به مدل بازسازی شده پیوند می‌تواند، گشاینده افق‌های جدیدی در عرصه نظر و عمل طراحی شهری باشد که جز با پژوهش‌های بعدی، دستیابی به آنها ممکن نیست.

فهرست منابع

- ابراهیمی دینانی، غلام‌حسین. (۱۳۹۹). قواعد کلی فلسفی در فلسفه اسلامی (چاپ هفتم). پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- بحرینی، حسین. (۱۳۹۳). فرایند طراحی شهری. انتشارات دانشگاه تهران.
- گلکار، کوروش. (۱۳۹۱). کندوکاو تعاریف طراحی شهری. مرکز تحقیقات و مطالعات معماری و شهرسازی ایران.
- محسنیان‌راد، مهدی. (۱۳۹۹). ارتباط‌شناسی. سروش.
- مطهری، مرتضی. (۱۳۸۹). اصول فلسفه و روش رئالیسم (ج. ۲). صدرا.
- نورمحمدزاد، حسین. (۱۳۸۳). نگاهی سیستماتیک به مسائل شهر. صفحه ۱۴ (۴)، ۲۱-۵. https://soffeh.sbu.ac.ir/article_99975.html?lang=fa
- نورمحمدزاد، حسین. (۱۴۰۲). راهنما و تمرین پیشنهادی ساختن

شهر و غیره. ارتباط، رابطه، اثرمتقابل و تعامل در بین کلمات مذکور در سطوح مفهوم، بُعد و مؤلفه در شهر برقرار شده است. پیوند در بین کلمات مذکور در سطوح مفهوم، بُعد و مؤلفه در محیط شهر از طریق کارکردهای توصیف‌کردن، تبیین‌کردن، پیش‌بینی‌کردن و تجویز‌کردن در محیط، برقرار شده است. بنابراین باید گفت شبکه‌های پیوندهای مرتبه‌های مختلف سیستم شهر (طبق اصل سلسله‌مراتب)، موضوعات طراحی شهری هستند. پیوندهای اولین مرتبه شهر، موضوعات شامل و پیوندهای مراتب پایین‌تر، موضوعات مشمول طراحی شهری هستند.

نتیجه‌گیری

سنخ‌شناسی از معانی مستتر کلمات موضوع قرار داده شده در تعاریف طراحی شهری نشان داد که هر یک از آنها به نوعی دلالت بر مفهوم پیوند دارند. اجزاء (مادی و غیر مادی)، ارتباط، رابطه، اثرمتقابل و تعامل، کارکردهای برقرارکننده آنها و محیط به نوعی ارتباط معنایی با مفهوم پیوند دارند. مسئله، پیوند ناسالم است. محیط، واسطه برقراری ارتباط و رابطه اجزاء با یکدیگر است. نتایج حاصل از تحلیل محتوای تعاریف طراحی شهری نشان داد که موضوعات طراحی شهری با مباحث مدل نظری پیوند مطرح در نظریه‌های سیستم‌های عمومی و پیچیده، امکان بازسازی مفهوم پیوند را در طراحی شهری فراهم کرد. مفهوم بازسازی شده پیوند به‌عنوان موضوع طراحی شهری بسیار منحصر به فرد و متمایز است. با استفاده از مفهوم پیوند و توجه به اصل سلسله‌مراتب سیستم شهر، شبکه پیوندهای مرتبه‌های آن مشخص و صورت‌بندی شدند. پیوندهای صورت‌بندی شده اولین مرتبه شهر، موضوعات شامل و پیوندهای صورت‌بندی شده مراتب پایین‌تر، موضوعات

Care_and_the_City.html?id=3RIuzgEACAAJ

- DoE. (1995). *Quality in town and country*. Government under John Gummer, Secretary of State, Department of the Environment
- Duan, J. & Liu, J. (2022). *Contemporary Urban Design Thoughts in China*. Springer. https://books.google.com/books/about/Contemporary_Urban_Design_Thoughts_in_Ch.html?id=iDx6EAAAQBAJ
- Fidanboy, M. (2022). *Organizations and complex adaptive systems*. Routledge.
- Giudice, B., Novarina, G. & Voghera, A. (2023). *Green infrastructure: planning strategies and environmental design*. Springer. https://books.google.com/books/about/Green_Infrastructure.html?id=WnjAEAAAQBAJ
- Greed, C. (1998). *Definitions and perceptions of urban design*. Longman.
- Greed, C., & Roberts, M. (2014). *Introducing urban design: interventions and responses*. Routledge. https://books.google.com/books/about/Introducing_Urban_Design.html?id=2wTPBAAAQBAJ
- Inam, A. (2014). *Designing urban transformation*. Routledge. <https://books.google.com/books?id=-Ru4QAQAQBAJ&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>
- Kasprisin, R. (2020). *Urban design: the composition of complexity*. Routledge. https://books.google.com/books/about/Urban_Design.html?id=p3ISXCRGEc0C
- Ladyman, J. & Wiesner, K. (2020). *What is a complex system?* Yale university press. https://books.google.com/books?id=1Fz0DwAAQBAJ&pg=PR5&source=gbv_selected_pages&cad=1#v=onepage&q&f=false
- Lang, J. (1994). *Urban Design: the American Experience*. Van Nostrand Reinhold. https://books.google.com/books/about/Urban_Design.html?id=Rp8ISiY4DBsC
- Lara, J. & Evans- Cowley, J. (2016). Internationalizing urban design education. *Journal of Urban Design*, 21(5), 564- 566. <https://doi.org/10.1080/13574809.2016.1225723>
- Madanipour, A. (1996). *Design of urban space: an inquiry into a socio- spatial process*. Wiley.
- Madanipour, A. (1997). Ambiguities of urban design, the town planning review. *Liverpool University Press*, 68 (3), 363-383. <https://doi.org/10.3828/tpv.68.3.2365658h658v0157>
- Moor, M. & Rowland, J. (2006). *Urban design futures*. Routledge.
- Nase, I., Berry, J. & Adair, A. (2015). Urban design quality and real estate value: in search of a methodological framework. *Journal of Urban Design*, 20(5), 563-581. <http://doi.org/10.1080/13574809.2015.1071657>
- Neundorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook*. Sage.
- Oughton, E.J., Usher, W., Tyler, P. & Hall, J.W. (2018). Infrastructure as a complex adaptive system. *Complexity*, 2018, 1-11. <http://doi.org/10.1155/2018/3427826>
- Oxman, R. (1987). *Urban Design and Methods*. JOVIS.

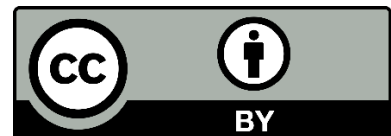
پژوهش: چگونه پیشنهادهای (پروپوزال) پژوهش بنویسیم؟ یادداشت نو.

- Alpina, T. (2021). *Subject, definition, activity*. de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110706840>
- Alvarez, L.B. (2023). *A beginner's guide to urban design and development*. Routledge.
- Badiou, A. (2009). *Theory of the Subject* (B. Bosteels, Trans. & Ed.). Continuum. [in persian] (Original work published 1982)
- Bahrainy, H. & Bakhtiar, A. (2016). *Toward an integrative theory of urban design*. Springer. <https://books.google.com/books?id=ALiQDAAAQBAJ&printsec=copyright#v=onepage&q&f=false>
- Bahrainy, H., & Bakhtiar, A. (2022). *Urban Design in Seismic-Prone Regions*. Springer.
- Baulberg, I., Sadovsky, V. & Yudin, E. (1977). *Systems theory: philosophical and methodological problems*. Cambridge University Press.
- Bell, W. (2005). Progressing process in urban design. *Urban Policy and Research*, 23(3), 371-376. <https://doi.org/10.1080/08111470500218791>
- Birkeland, J. (2020). *Net-positive design and sustainable urban development*. Routledge. <http://doi.org/10.4324/9780429290213>
- Carlson, D.G. (2005). *Hegel's theory of the subject*. Palgrave Macmillan.
- Carmona, M. (1996). Controlling urban design. *Journal of Urban Design*, 1(2), 179- 200. <https://doi.org/10.1080/13574809608724380>
- Carmona, M. (1998). Design control- bridging the professional divide. *Journal of Urban Design*, 3(2), 175-200. <https://doi.org/10.1080/13574809808724424>
- Carmona, M. (2014). The place-shaping continuum: a theory of urban design process. *Journal of Urban Design*, 19(1), 2-36. <http://doi.org/10.1080/13574809.2013.854695>
- Churchman, C. (1983). *The systems approach*. Delacorte Press.
- Costi, D. (2022). *Designing the city of people: reflections on strategic and sustainable urban design after COVID-19 pandemic*. Springer. https://books.google.com/books/about/Designing_the_City_of_People_4_0.html?id=J65HEAAAQBAJ
- Cowan, R. (2021). *Essential Urban Design: A Handbook for Architects, Designers and Planners*. RIBA Publishing.
- Cozzolino, S., Polivka, J., Fox-Kämper, R., Reimer, M. & Kummel, O. (2020). What is urban design? A proposal for a common Understanding. *Journal of Urban Design*, 25(1), 35-49. <http://doi.org/10.1080/13574809.2019.1705776>
- Cushing, D. & Miller, E. (2020). *Creating great places: evidence-based urban design for health and wellbeing*. Routledge.
- Cuthbert, A. (2007). Urban design: requiem for an era- review and critique of the last 50 years. *Urban Design International*, 12(4), 177-223. <http://doi.org/10.1057/palgrave.udi.9000200>
- Davis, J. (2022). *The Caring City: Ethics of Urban Design*. Bristol University Press. <https://books.google.com/books/about/>

- Reich, B., & Benbasat, I. (1996). Measuring the linkage between business and information technology objectives. *Management Information Systems Research Center*, 20(1), 55-81. <http://doi.org/10.2307/249542>
- Reicher, Ch. (2022). *Urban design*. Springer. https://books.google.com/books/about/Urban_Design.html?id=9aiLEAAAQBAJ
- Relph, E. (2016). *The modern urban landscape*. Routledge. https://books.google.com/books/about/The_Modern_Urban_Landscape.html?id=cWltWKEq3EC
- Riffe, D., Lacy, S., Watson, B.R. & Lovejoy, J. (2024). *Analyzing media messages: using quantitative content analysis in research*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429464287>
- Roggema, R. (2023). *Trends in urban design: insight for the future urban professional*. Springer.
- Schurch, T. (1999). Reconsidering urban design: thoughts about its definition and status as a field or profession. *Journal of Urban Design*, 4(1), 5- 28. <http://doi.org/10.1080/13574809908724436>
- Tracy, S. J. (2020). *Qualitative research methods: collecting evidence, crafting analysis, communicating impact*. John Wiley & Sons.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Bagh-e Nazar Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله:
نورمحمدزاد، حسین و زارع، الهه. (۱۴۰۳). تحلیل موضوعات طراحی شهری مرتبط با مفهوم «پیوند». *باغ نظر*، ۲۱ (۱۳۳)، ۵۷-۶۴.

DOI: 10.22034/BAGH.2024.425111.5490
URL: https://www.bagh-sj.com/article_197696.html

